Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเองตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี *

The development strategy of household for self – reliance potentiality tambon khiansa khiansa district suratthani province

อำพล รักษายศ (Ampol ruksayot)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลฐานการพัฒนา และปัญหาการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง ตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน หรือสมาชิกในครัวเรือน เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงให้ได้บุคคลที่ให้ข้อมูลได้ดีที่สุด จำนวน 40 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และเทคนิค SWOT Analysis วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนด้านความรู้ ความเข้าใจ ขาดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่มีเวลาและโอกาสในการที่จะเข้าร่วมรับรู้ข่าวสาร หรือหาความรู้เพิ่มเติม ความรู้ความเข้าใจในการการประกอบอาชีพและหน้าที่ของตนเอง ความเข้าใจในหลักการวิชาการ ๆ การติดต่อสื่อสารกับผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการครัวเรือน และทักษะการพัฒนาครัวเรือน โดยการนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ได้แก่ ขาดทักษะในการนำความรู้ ความเข้าใจมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในครัวเรือน ความสามารถในการคิด ริเริ่ม สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นอาชีพในครัวเรือน ทักษะความสามารถพื้นฐาน ได้แก่ การพูดเพื่อการสื่อสาร การเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ ผลการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง ได้ยุทธศาสตร์ 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์เชิงรุก ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไข ยุทธศาสตร์เชิงป้องกัน และยุทธศาสตร์เชิงวิกฤติ ซึ่งยุทธศาสตร์เชิงรุกได้แก่ พัฒนาครัวเรือนให้มีศักยภาพในการประกอบอาชีพเพื่อการพึ่งตนเอง และพัฒนาครัวเรือนให้มีความรู้ในการใช้สื่อและเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์เชิงแก้ไขได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้านการฝึกอบรมองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อการพัฒนาอาชีพในครัวเรือนยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านการฝึกอบรมคุณธรรม จริยธรรม และยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ยุทธศาสตร์เชิงป้องกันได้แก่ สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการประกอบอาชีพของชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ สร้างเครือข่ายการออมทรัพย์ของชุมชนภายใต้การควบคุมดูแลของหน่วยงานรัฐ และยุทธศาสตร์เชิงวิกฤต ได้แก่ แผนงานการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานของชุมชน ปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่

* เพื่อเผยแพร่ผลงานวิทยานิพนธ์ (For publish thesis)

** หลักสูตรศิลปะศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ 089-5905119 Email : ruksayot_za@hotmail.com อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศาล ศรีมหาวโร
Master of Arts Major Development Strategy suratthani Rajabhat University Phone 089-5905119
Email : ruksayot_za@hotmail.com cairperson thesis Assistance Professor Dr. Wisan Srimahawaro

ผู้นำชุมชน และชุมชนครัวเรือน และแผนการพัฒนาชุมชนเพื่อการพึ่งตนเองโดยการฝึกอบรม และทัศนศึกษาดูงาน

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือน 2. การพึ่งตนเอง

Abstract

The purpose of the research is to study the development databasc and the problem of potentiality of households the tambon Khian Sa Khian Sa District, Surat Thani province. And to establish a strategy for the development of household self-reliance. The sample of the Householder or household members Purposively selected to be the person who provided information on the number 40 Household tools used in research as a Focus Group Discussion In-deep interview and techniques SWOT Analysis Data were analyzed using content analysis.

The results showed that the potentiality development of household knowledge and understanding of the development of knowledge as an economic downturn. Lack of time and opportunities to participate in the know. Or learn more Knowledge and understanding of the profession and their duties. Understanding of the principles of communication with other academic leaders and government officials. Knowledge Management Services. And skills development levies By bringing awareness Understanding applications include Lack of skills, knowledge Understanding applications in household occupations. Ability Initiative is a new household. Basic skills include the ability to speak for communication. Being Human Results of the strategic development of the household to build self-reliance. Strategy has four strategies include strategic proactive. Edit strategies Preventive strategies And strategic crisis This strategy includes aggressive Development potentialiy in household occupations for self-reliance. And households to develop knowledge in the use of media and technology. Strategies include editing Strategy, training, technical knowledge and professional development for household development strategy, training, moral, ethical and strategic development of infrastructure. Preventive strategies include: Create a network of cooperation in the development of professional community with a state agency. Build a network of community savings under the control of government supervision. And strategic crisis plans include the development of community infrastructure. Moral awareness to the community, community leaders and households. And plans to develop community self-reliance by training. And excursions to visit

Keyword : 1. The development potentiality of the household 2. Self-reliance

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

บทนำ

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 ได้มุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุเป็นสำคัญซึ่ง ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต รายได้ และสาธารณูปโภคต่างๆ เน้นการพัฒนาสังคมเมืองมากกว่าชนบท และในที่สำคัญที่สุดก็คือ การเน้นบทบาทของรัฐ และเจ้าหน้าที่ราชการให้เป็นผู้หยิบยื่นการพัฒนาให้แก่ประชาชน ซึ่งเป็นผลให้ละเลยการพัฒนาด้านบทบาทของชุมชน อันได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนอันเป็นทรัพยากรอย่างมหาศาลผลที่ได้รับก็คือ ประชาชนไม่มีการตอบรับของการพัฒนา และยิ่งกว่านั้นผลผลิตจากการพัฒนาซึ่งออกมาในรูปแบบของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดทำขึ้นขาดความจีรังและยั่งยืน หมู่บ้านหรือชุมชนต่างๆ ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ นับเป็นการสูญเสียเวลาทรัพยากรและงบประมาณมีค่ามหาศาล (ภมรรัตน์ สุธรรม,ม.ป.ป. : 78 - 79)

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 - 7 จาการพัฒนาประเทศไทยในภาพรวมของระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากมาย ในเรื่องของโครงสร้างการผลิตและรายได้ลักษณะการบริโภคและค่านิยมมาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น คนส่วนใหญ่ในประเทศได้รับทั้งประโยชน์ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ผ่านมามากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมและบริการได้ขยายตัวไปอย่างรวดเร็วในเขตเมืองและกรุงเทพมหานคร ส่วนสภาพการผลิตภาคเกษตรในชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปจากการผลิตเพื่อพออยู่พอกินเท่านั้น (คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. 2540 : 286)

จากผลการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 “เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน” จึงกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง การพัฒนาในลักษณะที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างมีระบบ โดยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ 2 ประการคือ การพัฒนาศักยภาพของคนทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และในที่สุดเกิดสภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ จึงได้อันเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 โดยใช้ แนวคิดตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนามุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย (คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8, 2540 : 290)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ได้กำหนดพันธกิจในการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งคุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน มีสุขภาวะที่ดีในครอบครัวที่อบอุ่นชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ดุลภาพของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (จินตนา สุจจานันท์, 2554 : 179) ในขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่างๆ ให้แก่ ปัจเจกครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศ โดยใช้แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ให้ภาคประชาชนและชุมชนรับรู้ เข้าใจและน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตแบบเรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย มีการเก็บ

ออมและสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาด้านต่างๆ ให้เข้มแข็ง ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนา คนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี และนวัฒกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำ ไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่งคงและยั่งยืน (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 1 - 5)

ในยุคโลกาภิวัฒน์ ปัญหาต่างๆ มีความสลับซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นการแก้ปัญหาจำเป็นต้องมีความรอบคอบ โดยคำนึงถึงผลกระทบอย่างรอบด้านและต้องมีความรอบรู้และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่าย จะต้องสร้างการเรียนรู้ร่วมกันตั้งแต่กระบวนการเริ่มคิด ร่วมทำ ร่วมสรุปบทเรียน จะต้องเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนยอมรับซึ่งกันและกัน การรวมตัวของประชาชน ที่หลากหลายทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดและองค์ความรู้เพื่อเชื่อมต่อประสบการณ์อย่างกว้างขวาง เป็นการเสริมพลังซึ่งกันและกัน สร้างโอกาสให้ทุกคนสามรถมีเรียนรู้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและต้องสร้างบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของรากฐานชุมชน ให้ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิ หน้าที่ และบทบาทในการจัดการทรัพยากรสาธารณะมากขึ้น ทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง เกิดการประสานงาน งบประมาณระหว่างองค์กรต่างๆ ทั้งในแนวราบกับท้องถิ่น/หน่วยงานอื่น และในแนวดิ่งกับส่วนกลาง (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2553 : 4)

การเสริมสร้างชุมชนให้เข้มแข็งจึงเป็นกระแสเรียกร้องของสังคมให้หันกลับมาพิจารณารากเหง้าของตนเอง ตั้งแต่ความเป็นจริงของสังคม กระบวนการศึกษาเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองได้ หันมาสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง (Civic Consciousness) สร้างความรักของชุมชนในท้องถิ่นร่วมกันเป็นเครือข่ายสายใยแห่งความร่วมมือ เพื่อพัฒนาสังคม มีความเป็นชุมชนอิสระหรือองค์กรแบบพลเมืองที่เข้มแข็ง มีความหลากหลายปราศจากการครอบงำโดยอำนาจรัฐ และเมื่อองค์กรและพลเมืองเข้าร่วมกันก็จะเกิดความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมที่จะช่วยเหลือกัน แก้ปัญหาเพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และพึ่งตนเองได้ในที่สุด (ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์, 2544 : 328 - 333)

การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือน เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้ครอบครัว และชุมชนเกิดความเข้มแข็ง และสามารถพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ คนในชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ภาครัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนา ในระดับปัจเจกบุคคล ระดับครัวเรือน หมู่บ้านและชุมชน โดยมีเจ้าหน้าที่รัฐคอยให้คำแนะนำ และสนับสนุนให้กับประชาชนในชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่มด้วยกันเอง และอยู่ในกรอบนโยบายการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 11 (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2553 : 4) ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาคนและสังคมไทยให้ไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ มุ่งการสร้างภูมิคุ้มกันในระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชนไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ยังเปิดโอกาสให้ประชาชน ในทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของประชาชนคนไทย ควบคู่ไปกับการสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมให้มีความเข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

การพัฒนาตั้งแต่ในระดับชุมชนท้องถิ่น ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 1 - 3)

ดังนี้ นโยบายของรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ในปัจจุบันก็ได้มีนโยบายเร่งพัฒนาตั้งแต่ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครัวเรือน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ เร่งสร้างโอกาส อาชีพ และการมีรายได้ที่มั่นคง พัฒนาการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน พร้อมทั้งจัดระเบียบสังคม สร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนทั่วไป(สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี,2558 :1-3) ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (ฉบับร่าง พ.ศ. 2560 - 2564) ประเทศไทยจะยังคงประสบปัญหาสภาวะแวดล้อมและบริบทของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงที่ทำให้ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศในเรื่องของ กระแสการเปิดเศรษฐกิจเสรี ความท้าทายของเทคโนโลยีใหม่ ๆ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเกิดภัยธรรมชาติที่รุนแรง ประกอบกับสภาวะการณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศในปัจจุบันที่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ปัญหาผลิตภาพการผลิตความสามารถในการแข่งขัน คุณภาพการศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นต้น ทำให้การพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ฉบับร่าง) มีความต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ที่ยึดกรอบแนวคิดและหลักการในการวางแผนที่สำคัญคือ การน้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุล ยั่งยืน โดยวิสัยทัศน์ของการพัฒนาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (ฉบับร่าง) ต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดทิศทางการพัฒนาที่มุ่งต่อการเปลี่ยนผ่านประเทศไทยจากประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูง มีความมั่นคง และยั่งยืน สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทุกระดับชุมชนท้องถิ่น (สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 : 1 - 15)

อำเภอเคียนซาตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ห่างจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 47 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 686 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 428,513 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นลักษณะที่ราบสูง และราบลุ่มสลับกันไปเหมาะแก่การปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ ทำสวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ ส่วนอาชีพรองคือ อาชีพรับจ้าง ค้าขาย เลี้ยงสัตว์ อาชีพช่างและบริการ ด้วยสถานการณ์เศรษฐกิจในขณะนี้ ราคาผลผลิตทางการเกษตรได้ตกต่ำลงมาพอสมควร ทำให้รายได้ของประชาชนที่ทำอาชีพการเกษตรลดลง และส่งผลกระทบต่ออาชีพอื่น ๆ ไปด้วย จึงทำให้รายได้ของแต่ละครัวเรือนลดลง และรายจ่ายยังคงเท่าเดิม เกิดภาวะหนี้สินประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ของเศรษฐกิจและไม่สามรถพึ่งตนเองได้

ด้วยข้อมูลดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการศึกษาและสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเองของตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยคาดหวังว่าสมาชิกในครัวเรือนนั้น ๆ ได้รับการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนที่ดีแล้ว สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาครัวเรือนของตนเองและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและพึ่งตนเองได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลฐานการพัฒนาและปัญหาศักยภาพของครัวเรือนตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเองตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของงานวิจัย

1. พื้นที่ในการวิจัย คือ ตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 7 หมู่บ้าน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ บุคคลที่มีรายชื่อตามทะเบียนราษฎร์ในครัวเรือน เช่น หัวหน้าครัวเรือนหรือสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 2,457 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 40ครัวเรือน โดยกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวเป็นบุคคลที่เป็นตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญ (Key information) สามารถศึกษาเจาะลึก เพื่อสะท้อนประเด็นต่างๆ ในประเด็นที่ศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Resesearch) ลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

เครื่องมือการวิจัย

แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตามวัตถุประสงค์ 2 ข้อ ดังต่อไปนี้

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อศึกษาข้อมูลฐานการพัฒนาและปัญหาศักยภาพของครัวเรือน มีวิธีการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) ใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep interview) ศึกษาข้อมูลฐานการพัฒนาและปัญหาศักยภาพของครัวเรือน การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง มีวิธีการเลือกใช้แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ (SWOT Analysis) ศักยภาพของครัวเรือนของตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเสนอไปยังชุมชนทุกหมู่บ้านจำนวน 7 หมู่บ้าน ในตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซาจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยตนเอง

3. ประสานงานอย่างต่อเนื่องกับผู้นำชุมชน และประชาชนที่เกิดปัญหาด้านการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง ตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจความสมบูรณ์ และดำเนินการเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

ผลการวิจัย

นำข้อมูลที่ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการบรรยายเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผู้วิจัยได้นำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยดำเนินปฏิบัติการเป็นแบบบันทึกผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบเก็บข้อมูลปลายเปิดค้นหาจุดแข็ง (S) จุดอ่อน (W) โอกาส (O) และภัยอุปสรรค (T) จาก SWOT Analysis

2. สรุป จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

3. นำประเด็นที่ได้มาจัดทำ SWOT MATRIX เป็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

3.1 S+O = เชิงรุก (Strategic proactive) เป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ที่ดำเนินการได้ทันที น่าจะมีความสำเร็จสูง เพราะโครงสร้างและมีโอกาสเอื้อจากภายนอกองค์กร

3.2 W+O = เชิงแก้ไข (Edit strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่จะต้องปรับปรุงจุดอ่อนภายในองค์กรก่อนการดำเนินการจึงจะประสบผลสำเร็จ

3.3 S+T = เชิงป้องกัน (Preventive strategies) เป็นยุทธศาสตร์ที่ต้องป้องกันภาวะคุกคามจากสถานการณ์ภายนอก ไม่ให้เป็นเหตุของความล้มเหลวหรือปัญหาอุปสรรคของการทำงานโครงสร้างและองค์ประกอบ

3.4 W+T = เชิงวิกฤต (strategic crisis) อาจจะต้องยกเลิกหรือถอนตัว ถ้าไม่สามารถปรับปรุงจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งได้ (W...>S) ถ้าทำได้อาจจะเป็นยุทธศาสตร์ป้องกัน (ST) ประคับประคองดำเนินการต่อไป หรือ รอคอยโอกาสที่อาจจะเกิดขึ้นได้

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลฐานการพัฒนาและปัญหาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง

ข้อมูลฐานการพัฒนาของตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ตำบลเคียนซาเป็นที่ราบลุ่มบางส่วนมีแม่น้ำตาปีไหลผ่าน ซึ่งประกอบด้วยหมู่ที่ 1 , 5 และ 6 พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำการเกษตรประชาชนในตำบลเคียนซาประกอบอาชีพหลัก คือสวนยางพารา และปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นอาชีพที่สร้างรายได้หลักให้กับครัวเรือนของประชาชนโดยเสมอมา แต่ประชาชนก็ยังมีอาชีพเสริม ได้แก่ การทำประมงน้ำจืด และการรวมกลุ่มทำสิ้นค้าโอท็อป (OTOP) ได้แก่ กล้วยฉาบ เครื่องแกง การเลี้ยงผึ้งโพรง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐเพื่อจัดให้เป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ที่มีคุณภาพ และได้รับการไว้วางใจจากผู้บริโภค สังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรรม อยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่บ้าน / ชุมชน โดยส่วนใหญ่อยู่ในสังคมระบบเครือญาติ ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัดอยู่ในตำบลเคียนซา จำนวน 2 วัด คือ วัดเพ็งประดิษฐาราม หมู่ที่ 1 และวัดดอนพยอม หมู่ที่ 3 และมีสำนักสงฆ์ 1 แห่งคือ สำนักสงฆ์บ้านปรายหริก หมู่ที่ 2 ในด้านของขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมของตำบลเคียนซาจะเป็นประเพณีสำคัญของท้องถิ่น เช่น วันขึ้นปีใหม่, วันสงกรานต์ ,งานสารทเดือนสิบ, ชักพุ่มผ้าป่า, วันออกพรรษา, งานลอยกระทง

ปัญหาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเองจากการเก็บรวบรวมระดมความคิดตามกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-deep interview) ผลการศึกษา พบว่า ในด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานในการพัฒนาครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่มีเวลาและขาดโอกาสในการที่จะเข้าร่วมรับรู้ข่าวสาร หรือหาความรู้เพิ่มเติม ขาดความรู้ความเข้าใจในการการประกอบอาชีพและหน้าที่ของตนเอง ขาดความเข้าใจในหลักการวิชาการ เพราะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ ขาดการติดต่อสื่อสารกับผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกในครัวเรือนยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการครัวเรือน ในการพัฒนาครัวเรือน ในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในครัวเรือนของตนเอง อีกทั้งขาดความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการรับทราบถึงปัญหา สาเหตุ และให้ความรู้ทางหลักวิชาการกำหนดแนวทางให้สมาชิกในครัวเรือน นั้น ๆ สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาครัวเรือน ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองเองได้ ในด้านทักษะการพัฒนาครัวเรือน โดยการนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ พบว่า สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะในการนำความรู้ ความเข้าใจในระบบ (Formal Education) นอกระบบ (Non Education) และตามอัธยาศัย (In Formal Education) มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในครัวเรือน ขาดความสามารถในการคิด ริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นอาชีพ หรือรายได้ในครัวเรือน นอกจากนี้ สมาชิกในครัวเรือนยังขาดทักษะความสามารถพื้นฐานได้แก่ การพูดเพื่อการสื่อสาร การเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ ทำให้การช่วยเหลือจากภาครัฐรวมทั้งการให้ให้ความรู้หรือคำแนะนำต่าง ๆ ลดน้อยลงไป

2. เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง ตำบลเคียนซา อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ โดยการนำผลการประเมินสถานการณ์จากสภาพแวดล้อมจากภายนอก จากผลการระดมความคิดตามกระบวนการเทคนิค SWOT Analysis ผลการศึกษาพบว่า

จุดแข็ง (S) ของครัวเรือนในประเด็น มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต สมาชิกในครัวเรือนมีความสามัคคีในหมู่คณะดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชนระบบเครือญาติ พื้นที่เหมาะแก่การปลูกพืชเชิงเดี่ยวและพืชเศรษฐกิจได้แก่ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน และสวนผลไม้ มีการรวมกลุ่มเพื่อประกอบอาชีพเสริม ได้แก่ กล้วยฉาบ เครื่องแกง และการเลี้ยงผึ้งโพรง ผู้นำของชุมชนมีความพร้อม และมองเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาครัวเรือน ชุมชนมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีซึ่งนำไปสู่การทำงานเป็นทีมได้ มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพในครัวเรือน มีสถาบันทางการเงินในชุมชน ได้แก่ ธนาคารธนชาต ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) ได้รับการช่วยเหลือ และการพัฒนาครัวเรือน ชุมชนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐสมาชิกในครัวเรือนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในครัวเรือน ชุมชน และสังคม ที่ดินที่มีเอกสารสิทธิ์สามารถขอกู้ยืมเงินมาสนับสนุนการประกอบอาชีพทางการเกษตรจากสถาบันการเงินของภาครัฐ (ธกส) และอีกทั้งยังมีแม่น้ำตาปีไหลผ่านในชุมชนซึ่งเหมาะแก่การทำการเกษตรและการทำประมงน้ำจืดซึ่งสามารถสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนพอสมควร

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

จุดอ่อน (W) ของครัวเรือนในประเด็นผู้นำชุมชนใช้อำนาจกับประชาชนในทางที่ผิด ขาดการพัฒนาด้านคุณธรรม ขาดจิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ สมาชิกในครัวเรือนมีการศึกษาน้อย สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะความสามารถพื้นฐาน ได้แก่ การพูดเพื่อการสื่อสาร สมาชิกในครัวเรือนไม่ให้ความร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ สมาชิกในครัวเรือนขาดความรู้ความเข้าใจการทำงานเชิงบูรณาการ และขาดองค์ความรู้ทางวิชาการในการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนของตนเอง สมาชิกในครัวเรือนขาดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ สมาชิกในครัวเรือนไม่นำความรู้ที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพของตนเองในครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนไม่มีเวลาที่จะอบรม หรือหาความรู้ใหม่ ๆ จากภายนอก อีกทั้งไม่มีความคิดริเริ่มหรือพัฒนาตนเอง สมาชิกในครัวเรือนไม่สนใจในและไม่ให้ความสำคัญกับข่าวสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความรู้และสิทธิของสมาชิกในครัวเรือน ที่ดินทำกินไม่มีเอกสารสิทธิ์ ไฟฟ้าไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ของชุมชน ขาดแคลนน้ำในการทำการเกษตร และถนนเป็นถนนลูกรัง ชำรุด – เสียหาย มีผลต่อการสัญจรและขนส่ง

โอกาส (O) ของครัวเรือนในประเด็นมีโครงการอบรมผู้นำชุมชนและสมาชิกในครัวเรือนเรื่องของการประกอบอาชีพในครัวเรือนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายสนับสนุนการประกอบอาชีพของครัวเรือนครัวเรือนละ 1 แสนบาท ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีส่งผลให้สมาชิกในครัวเรือนมีความรู้เพิ่มเติมและต่อเนื่องมากขึ้น นโยบายของรัฐบาลส่งเสริมและสนับสนุนให้พัฒนาอาชีพให้กับตัวบุคคล ครัวเรือน และชุมชนมากขึ้น สมาชิกในครัวเรือนต้องการบริการภาครัฐที่มีคุณภาพ ทำให้ภาครัฐต้องเร่งพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้นเพื่อจะมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในครัวเรือน และชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามามีส่วนร่วมและให้ความรู้ในการพัฒนาอาชีพของครัวเรือน

ภัยอุปสรรค (T) ของครัวเรือน) ในประเด็นปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ มีผลต่อการดำเนินชีวิตของครัวเรือนทำให้เกิดปัญหาภาวะหนี้สิน การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่รวดเร็ว ทำให้ประชาชนไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจัดสรรงบประมาณน้อยในการช่วยเหลือภาคการเกษตรไม่เพียงพอต่อการพัฒนาการประกอบอาชีพในครัวเรือน

อภิปรายผล

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง

ปัญหาการพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนเพื่อการพึ่งตนเอง ด้านความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาศักยภาพครัวเรือนส่วนใหญ่ขาดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานในการพัฒนาครัวเรือน ฐานะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่มีเวลาและโอกาสในการที่จะเข้าร่วมรับรู้ข่าวสาร หรือหาความรู้เพิ่มเติม ความรู้ความเข้าใจในการการประกอบอาชีพและหน้าที่ของตนเอง ความเข้าใจในหลักการวิชาการ เพราะไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของโครงการพัฒนาต่าง ๆ การติดต่อสื่อสารกับผู้นำและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการครัวเรือน ในการพัฒนาครัวเรือน ในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ กำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาในครัวเรือนของตนเอง ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐพยายามที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการรับทราบถึงปัญหา สาเหตุ และให้ความรู้ทางหลักวิชาการกำหนดแนวทางให้สมาชิกในครัวเรือนนั้น ๆ สามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาครัวเรือน ให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองเองได้

ด้านทักษะการพัฒนาครัวเรือน โดยการนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ พบว่า สมาชิกในครัวเรือนขาดทักษะในการนำความรู้ ความเข้าใจในระบบ (Formal Education) นอกระบบ (Non Education) และตามอัธยาศัย (In Formal Education) มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพในครัวเรือน ขาดความสามารถในการคิด ริเริ่ม สิ่งใหม่ ๆ ที่เป็นอาชีพ หรือรายได้ในครัวเรือน นอกจากนี้ สมาชิกในครัวเรือนยังขาดทักษะความสามารถพื้นฐาน ได้แก่ การพูดเพื่อการสื่อสาร การเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ ทำให้การช่วยเหลือจากภาครัฐ รวมทั้งการให้ให้ความรู้ หรือคำแนะนำต่าง ๆ ลดน้อยลงไปซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ชาติชาย เขียวงามดี (2551 : 96) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการรวมกลุ่ม ของชุมชนอำเภอเมือง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก แต่การรวมกลุ่มมีการกระจุกตัวในชุมชน ปัญหาคือ ประชาชนขาดทักษะความรู้ทางด้านบัญชี ด้านการวางแผนทางการเงิน จึงทำให้การรวมกลุ่มขาดสภาพคล่อง แต่ก็ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ และหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ปริญญา สิงห์เรือง (2551 : 86) ได้ศึกษาชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านดอนหมู ตำบลข้ามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสร้างชุมชนเข้มแข็งของบ้านดอนหมู เกิดจากที่ชุมชนได้ริเริ่มคิดค้นกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อาศัยขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบเครือญาติ การนับถืออาวุโสและภาวะผู้นำ เป็นตัวขับเคลื่อนทำให้เกิดกิจกรรม และสามารถดำเนินกิจการต่างๆ ได้อย่างประสบความสำเร็จ ซึ่งวัดได้จากคุณภาพของตนในชุมชน ที่สามารถค้นหาสาเหตุของปัญหา หาทางแก้ไข และดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการแก้ปัญหา กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีคุณภาพ ปริมาณและความต่อเนื่องในการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ มีพัฒนาการของกิจกรรมให้เชื่อมโยงกันเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันเป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในที่สุด ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้มแข็ง คือ วัฒนธรรมชุมชน ระบบเครือญาติ ผู้นำชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถจัดการได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เอกรินทร์ ปินตาปลูก (2551 : 75) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุม รวมถึงปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนอำเภอแม่ทะ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังมีทั้งอุตสาหกรรม พานิชยกรรม และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างรายได้เสริมในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว แต่ประชาชนขาดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม จึงต้องรอคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าทางการเกษตรมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีการกระจายการผลิตในแทบทุกตำบล ซึ่ง คณิตศักดิ์ เฮ้งตระกูล (2551 : 98) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม โดยศึกษาโครงการ การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

Veridian E-Journal, Silpakorn University
ISSN 1906 - 3431

หลังจากที่มีการรวมกลุ่ม ของชุมชนอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ ยังมีทั้งอุตสาหกรรมครัวเรือน การท่องเที่ยว ร้านค้าต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้หลังจากที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันแปรรูปอาหาร การรวมกลุ่มจะเป็นโอกาสในการสร้างงานและอำนาจต่อรองอีกด้วย ถ้ากลุ่มนั้นมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง จะมีผลการดำเนินงานที่ดี และยังส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนอีกด้วย

ธนากร บุญกลาง (2549 : 89) ได้ศึกษา การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนป่าห้า ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปในชุมชนป่าห้า การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจภายในชุมชน ที่ไม่อยู่ในภาคการเกษตร ความร่วมมือของคนในชุมชนความสัมพันธ์ และการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างชาวบ้านและประโยชน์ที่ชาวบ้านได้รับจากการรวมกลุ่ม ทัศนคติ ความรู้ และความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจชุมชน – เศรษฐกิจพอเพียงของชาวบ้าน พบว่าครัวเรือนชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในภาวะพอยังชีพ มีรายได้ค่อนข้างน้อย แต่ก็ใช้จ่ายอย่างพอเพียง ไม่ใช้จ่ายเกินตัวและมีส่วนน้อยที่มีรายได้ค่อนข้างสูง แม้ว่าชุมชนจะไม่มีการรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่ง ก็ยังมีการรวมกลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ในส่วนของภาครัฐ เทศบาลนครเชียงใหม่ยังได้จัดให้มีการอบรมฝึกอาชีพเพื่อให้นำมาใช้เป็นเครื่องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง และ ชลิต สุวรรณบุตร (2552 : 139) ได้ศึกษาเรื่องพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพในการวางแผนพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการชุมชนที่ผ่านการฝึกอบรมโดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาแล้ว มีความรู้เพิ่มมากขึ้นและมีเจตคติที่ดี ในการวางแผนพัฒนาชุมชนเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

หลังจากผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิจัยในเรื่องนี้แล้ว ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนบางส่วนควรใช้อำนาจกับครัวเรือนของชุมชน ตำบลเคียนซา ในทางที่เหมาะสม มีการการพัฒนาด้านคุณธรรม จิตสำนึกที่ดีในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ และเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครัวเรือนทุกครัวเรือน
2. ครัวเรือนในชุมชนของตำบลเคียนซาทุกครัวเรือนควรให้ความร่วมมือในการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานรัฐเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชน ครัวเรือน และตัวบุคล
3. สำหรับยุทธศาสตร์ในส่วนที่จะต้องป้องกันควรเร่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการประกอบอาชีพของครัวเรือนกับหน่วยงานของรัฐ
4. ในส่วนของกลยุทธ์ที่ต้องเร่งปรับเปลี่ยนปรับปรุงด้านการฝึกอบรมองค์ความรู้ทางวิชาการเพื่อการพัฒนาอาชีพ รวมทั้งการส่งเสริมการประกอบอาชีพของครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2553). **คู่มือแนวทาง 1 การขับเคลื่อนกระบวนการแผนชุมชน.** กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

คณะกรรมการจัดทำแผน ฉบับที่ 8. (2540). **แนวทางการพัฒนาพลังงานในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544).**

คณิตศักดิ์ เฮ้งตระกูล. (2551). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่.** แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จินตนา สุจจานันท์. (2554). **การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

ชลิต สุวรรณบุตร. (2552). **พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพในการวางแผนพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ชาติชาย เขียวงามดี. (2551). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. (2544). **พัฒนาชนบทยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนากร บุญกลาง. (2549). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนป่าห้า ตำบลสุเทพอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่.** แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปริญญา สิงห์เรือง. (2551**).ชุมชนเข้มแข็ง : กรณีศึกษาบ้านดอนหมู ตำบลขามเปี้ย อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี.** ปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์และการพัฒนา คณะศิลปะศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

ภมรรัตน์ สุธรรม. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอนวิชา : **แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา.** สุราษฎร์ธานี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** [Online].เข้าถึงได้จาก http://www.vijai.org [2558, พฤษภาคม 19]

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร.**กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558).**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ** [Online].เข้าถึงได้จาก http://www.nesdb.go.th/Default.aspx?tabid=535 [2558, ตุลาคม 4]

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2558). **คำแถลงนโยบายของรัฐบาล** [Online].เข้าถึงได้จาก http://hilight.kapook.com/view/107829 [2558, ตุลาคม 4]

เอกรินทร์ ปินตาปลูก. (2551). **การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง.** แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่